

Posudek konzultantky na rigorózní práci Mgr. Heleny Opatové na téma *Právní aspekty spolupráce Mezinárodního trestního soudu a České republiky*

Ve své rigorózní práci navazuje Mgr. Helena Opatová na diplomovou práci na téma *Česká republika a Mezinárodní trestní soud*, kterou úspěšně, s hodnocením výborně, obhájila na katedře mezinárodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy na jaře 2012. V této práci se autorka zabývala procesem ratifikace Římského statutu Mezinárodního trestního soudu v České republice a připraveností českého právního řádu vyrovnat se s výzvami, které mohou vyvstávat v souvislosti s implementací Římského statutu (skutkové podstaty trestných činů, trestní spolupráce s MTS aj.). Rigorózní práce se svým záběrem s prací diplomovou v mnoha ohledech překrývá, přesto mezi nimi existují zásadní formální i obsahové rozdíly. Rigorózní práce je, v souladu s předpisy Právnické fakulty UK, delší než práce diplomová. Základní odlišnost se ale týká míry propracovanosti tématu a hloubky analýzy, kterou autorka předkládá. Ačkoli obě práce od sebe časově dělí jen cca dva roky, je vidět, že autorka za tuto dobu prodělala velký odborný posun. I díky svému působení na Ministerstvu spravedlnosti ČR, kde má v gesci mj. problematiku Mezinárodního trestního soudu, se v tématu orientuje s lehkostí a přehledem a v práci nabízí postřehy a argumenty, které jsou zjevně opřeny o dlouhodobé studium tématu a promýšlení jeho různých aspektů.

1. Aktuálnost (novost) a náročnost tématu:

Téma spolupráce České republiky a Mezinárodního trestního soudu je v českém prostředí velmi aktuální, neboť, jak autorka v práci na několika místech správně uvádí, pravděpodobnost toho, že se Česká republika bude muset vyrovnat se stíháním zločinů uvedených v Římském statutu či se žádostí o spolupráci ze strany MTS, postupem doby narůstá. Taková situace by přitom před Českou republiku nejspíše postavila mnohé teoretické i praktické otázky, na něž by bylo vhodné znát odpověď předem. Je tak velmi cenné, že se autorka danými otázkami ve své práci detailně zabývá a nabízí určité postupy, kterých by bylo možno v případě potřeby využít. Z tohoto hlediska stojí za úvahu, zda by nebylo vhodné rigorózní práci jako celek, nebo aspoň její podstatné části, vydat – ať už interně v rámci Ministerstva spravedlnosti, nebo pro širší veřejnost, např. v Ediční řadě Právnické fakulty UK. Zpracování práce kladlo na autorku vyšší nároky, byť měla výhodu, že se tématem zčásti zabývala již v minulosti, při přípravě diplomové práce. Přesto se musela vyrovnat s řadou složitých teoretických i praktických otázek, jež jsou se spoluprací ČR a MTS spojeny. Ve všech případech tak učinila úspěšně.

2. Formální stránka práce a využití zdroje:

Rigorózní práce je na velmi dobré formální a jazykové úrovni a objevuje se v ní jen minimum chyb či překlepů. Svým rozsahem – 149 stran celkem, z toho 115 stran vlastního textu – práce odpovídá požadavkům kladeným na tento typ kvalifikačních prací na Právnické fakultě UK. Práce má, až na drobné výjimky (např. psaní názvů pramenů bez velkých písmen na str. 130), pěknou formální úpravu a dobře se čte. Autorka používá odborný jazyk a nemá problémy s českou terminologií. Využití prameny a literatura zahrnují česky a anglicky psané primární prameny (smlouvy, zákony aj.), knižní monografie, komentáře, články, judikaturu a internetové zdroje. Počet pramenů je nadstandardní, což dále prokazuje autorčin dlouhodobý zájem o téma a její dobrou orientaci v něm. Práce je opatřena bohatým poznámkovým aparátem (více než 500 poznámek pod čarou).

3. Charakteristika a hodnocení práce:

Rigorózní práce zahrnuje úvod, pět kapitol a závěr. V úvodu autorka stručně vymezuje téma a definuje cíl práce, jímž je „*zhodnotit reflexi závazků vyplývajících z Římského statutu v českém vnitrostátním právu*“ (str. 7). Toto zhodnocení se přitom má týkat jak materiálních závazků (např. zapojení jednotlivých zločinů podle mezinárodního práva do českého právního řádu), tak procesních závazků (např. implementace zásady komplementarity předvídané Římským statutem). Cíli práce odpovídá její struktura, zejména pojetí a řazení jednotlivých kapitol. Kapitola první se zabývá kompatibilitou Římského statutu MTS s ústavním pořádkem České republiky. Autorka se zde vrací k debatě, která v ČR probíhala po podpisu Římského statutu MTS v roce 1999 až do jeho ratifikace v roce 2009 a snaží se s odstupem hodnotit argumenty jednotlivých účastníků debaty. Dospívá k závěru, že Římský statut „*neodporuje ústavnímu pořádku České republiky a konečné provedení jeho ratifikace bez přijetí jakýchkoli ústavních změn /bylo/ rozumné řešení*“ (str. 38). Kapitola je velmi pěkně zpracovaná a dává asi nejlepší představu o průběhu české debaty o MTS.

Druhá kapitola pojednává o zločinech podle mezinárodního práva zakotvených v Římském statutu MTS a jejich reflexi v českém právním řádu. Autorka opět prochází názory, které se v této oblasti objevily, a následně sama konfrontuje úpravu Římského statutu s českým trestním zákonem/íkem. Na základě jejich srovnání dospívá k závěru, že i když dikce českého předpisu a mezinárodní smlouvy nejsou zcela identické a česká úprava je navíc místy širší, žádný zásadní rozpor mezi nimi není; obdobně česká úprava nevykazuje žádné zásadní mezery. V rámci obhajoby by se autorka mohla vyjádřit k případům, kdy české právo určitý zločin podle mezinárodního práva vymezuje šířeji než právo mezinárodní (např. zločin genocidy) a současně jej spojuje s univerzální jurisdikcí. Nakolik je takový přístup slučitelný se zásadou legality?

Třetí kapitola má dlouhý název (Předpoklady pro výkon jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a přípustnost věci ve vztahu k řízení před národními soudy), reálně se pak zaměřuje na zásadu komplementarity, zásadu *ne bis in idem* a na spouštěcí mechanismus MTS. Autorka upozorňuje na některé obtíže, které by mohly v této souvislosti vzniknout, např. potíže související s uplatněním vnitrostátních imunit. Podrobně a srozumitelně jsou analyzovány instituty neschopnosti a neochoty, na něž je vázána zásada komplementarity. Během ústní obhajoby by se autorka mohla zamyslet nad tím, do jaké míry by znaky neochoty naplnila situace, ve které by pachatel byl za určité jednání naplňující znaky některého ze zločinů podle mezinárodního práva odsouzen, následně by byl ale propuštěn, popř. by mu byl zkrácen trest na základě individuální milosti, popř. kolektivní amnestie.

Čtvrtá kapitola je věnována procesním aspektům spolupráce České republiky a MTS. Jedná se o nejtechničtější, současně ale zřejmě i o nejpraktičtější část práce, ve které se autorka vyjadřuje k jednotlivým otázkám, jež by spolupráce ČR a MTS mohla nastolit (byť se tak zatím nestalo). Tyto otázky se týkají předávání osob k MTS, právní pomoci, výkonu rozhodnutí, předání a převzetí trestního řízení, průvozu osob a práv obětí. Text opět prokazuje, že autorka se v problematice velmi dobře orientuje. Ocenění si zaslouží rovněž zařazení sekce o právech obětí, neboť tato oblast, ačkoli v posledních letech získává na významu, často pozornosti autorů uniká. Poslední, pátá kapitola práce se věnuje personální účasti České republiky na chodu Mezinárodního trestního soudu. Autorka, zcela oprávněně, vyzdvihuje úspěch České republiky při volbách soudců v roce 2011, kdy byl zvolen též český kandidát dr. Fremr. Jinak, jak práce ukazuje, je ovšem české zastoupení ve strukturách MTS spíše slabší. Závěr práce shrnuje dílčí závěry dosažené v rámci jednotlivých kapitol.

4. Závěry a doporučení:

Rigorózní práce Mgr. Heleny Opatové *Právní aspekty spolupráce Mezinárodního trestního soudu a České republiky* splňuje nároky kladené na tento typ kvalifikačních prací na Právnické fakultě UK. Autorka prokazuje velmi dobrou orientaci ve zpracovávaném tématu i schopnost pracovat s odbornou literaturou a předložit vlastní právní analýzu. Práci proto doporučuji k ústní obhajobě, během níž by se autorka měla vyjádřit k otázkám položeným v posudku.

V Praze dne 12. května 2014

Doc. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, PhD., E.MA
Katedra mezinárodního práva PF UK